

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rekopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.—Din, za naročnike v inozemstvu 40.—Din letno. Posamezna številka po 1.—Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šee 25 Din.

Telefon uredništva
štev. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Naš kulturni program.

(Smernice.)

Zahteva globoko zasnovanega in jasnega kulturnega programa. — kot predpogoji za vsekakršno uspešno sistematično in velikopotezno delo. — je neoporečna.

Naša napaka dosedaj je bila, da smo se pri skupščinah in sejah pečali več s podrobnimi in upravnimi kot pa programatičnimi vprašanji ter smo zelo radi izpreminjali svoje načelno stališče v programatičnih točkah — če bi imeli enkrat izkristaliziran, tiskan skupen celoten program in bi se izpremembe vršile le z direktnim povdarkom izmenjave programa — bi bilo morda tudi v tem pogledu boljše.

Taktika in razmere so sestavljale prav čisto naše zahteve, zato smo jih tudi često izpreminjali z ozirom na taktiko in razmere: naša slabost je bila, da smo raie popustili od stališča in dosegli vsaj delne uspehe, kakor da bi vzdržali načelno stališče in doživeli neuspeh; saj pa zahteva načelna politika tudi močnih kulturnih ljudi v ozadju, da znaajo presojati tudi neuspehe zaradi načelnega stališča in jih šteti kot uspehe vztrajnosti programatičnega postopanja.

Že iz tega ozira se nam vidi potreba nekega stalnega fiksnega programa nujna, da nam kljub popustljivosti taktike in razmer ostane neupogljiv naš program, ki nam mora ostati vodnik za naše nadaljno delo.

Predvsem pa se moramo zediniti, katera načela stališča sprejememo v naš kulturni program, kaj naj isti obsega in katera mu bodi glavna smer?

Glavne njerove smeri smo se že zadnjič na tem mestu dotaknili in naj se dotična izvajanja smatra kot del te celote.

Vse naše stremljenje mora iti za tem, da uveljavimo v javnosti naš kulturni program, ki ga sestavljajo šolski, stanovski — in prosvetni program; organizacija nam mora biti le sredstvo za uveljavljenje tega kulturnega programa ona mora biti le naša uprava, ki služi temu kulturnemu programu in ga skuša uveljaviti pri vseh kulturnih skupinah in političnih strankah — na drugi

strani mora organizacija biti gibalno in notranja sila našega pozitivnega dela in direktnega uveljavljanja kulturnega programa v narodu

Pravno podlago kulturnega programa ima tvoriti šolsko-politiški program — kot pravna podloga in organizacija za kulturne smotre.

Šolsko-politiški program mora obsegati vse naše šolske zahteve, ki naj se uveljavijo potom zakonov in temeljna načela šolske — politike, ki naj se uveljavljajo in po katerih naj se izvajajo zakoni in ravnaio šolske odredbe, ki zadevajo prosvetno politiko šolstva.

Stanovsko-politiški program mora obsegati vse naše zahteve stanovsko - političnega značaja, ki naj se uveljavijo potom zakona in to pravne in materialne zahteve; poleg tega naj obsega temeljna načela, ki naj se uveljavljajo pri izvaianju stanovsko - političnih vprašani in po katerih naj se ravnaio odredbe pravnega in materialnega stanovsko-politiškega značaja.

Splošno prosvetno - političski program obsega naše zahteve, ki zadevajo splošno izvenšolsko prosvetno-politiko, z ozirom na našišro splošno ljudsko prosveto in kulturno povzdigo naroda ter tozadevne zahteve, ki naj se uveljavijo z zakonom; poleg tega obsega temeljna načela narodno-prosvetnega značaja, po katerih se hočemo ravnati pri izvaianju našega kulturno prosvetnega programa in pri narodno - prosvetnem delu potom naše stanovske organizacije in potom našega stanu v splošnem.

Pravo vsebino tem pravnim odnošajem na daje šele naš kulturno - šolski, kulturno - stanovski in kulturno - prosvetni program, ki tvorijo bistvo našega splošnega kulturnega programa: **to so kulturna, etična in socialna načela, katerim imajo služiti ti programi.**

Šolsko - političski, stanovsko - političski in prosvetno - političski program niso sami sebi namen, temveč tvorijo le podlago za uveljavljenje šolsko - kulturnih, stanovsko - kulturnih in prosvetno - kulturnih smotrov, ki so notranja vsebina in naloga teh političskih programov. To ome-

niamo s posebnim povdarkom, da je uveljavljenje naših zakonitih zahtev šele podlaga in le sredstvo v dosego kulturnih smotrov.

Kakor je delavni program šolsko-politiškega in šolsko - kulturnega programa namenjen evoluciji mladine, tako je političsko in kulturno - prosvetni program namenjen povzdigi in evoluciji šoliodrasle mladine in ljudstvu a predpogoji obema je povzdiga in evolucija učiteljskega stanu samega in precizna priprava za to delo, ki ji je podlaga političsko- in kulturno-stanovski program.

Kulturni smotri in programi so v tako tesni zvezi s političskimi in tvorijo njih notranjo vsebino, da jih ni mogoče ločiti iz njih in jih posebej navajati, brez zveze.

Kulturno - šolski program ima obsežati naše zahteve, ki jih ima šola dosežati pri izobrazbi in vzgoji mladine in načela, ki naj se uveljavijo pri izobrazbi in vzgoji mladine v predšolski in šolski dobi ter delovni program na tem polju; ustanove v to svrhu, pri katerih naj sodelujemo in v kateri smeri ter katere naj v lastnem delokrogu snujemo.

Splošno kulturno - prosvetni program ima obsežati naše zahteve, ki naj se uveljavijo pri izobrazbi in vzgoji šoliodrasle mladine in ljudstva, izročeni nam mas. metodami narodno - prosvetnega dela in delovnim programom, kateremu naj bodo najvažnejše panoge: negovanje narodnega zdravja; ekonomska okrepitev naroda; izobraževanje naroda; namreč delo za širjenje znanja, utrjevanje morale, negovanje pravnega smisla in njegovega umetniškega okusa; poznanje naše države; poznanje posameznih delov naroda, nam sorodnih in kulturnih narodov ter njihove kulture. Določati ima kulturne ustanove, pri katerih naj sodelujemo in v kateri smeri naj se vrši to sodelovanje ter katere ustanove naj v lastnem delokrogu organizujemo in jih ustanovljamo v to svrhu.

Kulturno - stanovski program ima obsežati naše zahteve, ki naj se uveljavijo pri izobrazbi in vzgoji učitelstva in naraščaja; one, ki zadevajo nadaljno izobrazbo učiteljstva; znanstveni študij, ki naj bo podlaga uspešnemu na-

rodno - prosvetnemu delu za povzdigo splošne ljudske prosvete; ima določati delovni program na teh poljih in ustanove, ki naj jih osnavljamo in organizujemo v to svrhu.

Pri uveljavljanju celotnega našega kulturnega programa nam mora biti pred očmi vedno kulturna celota naše države in novi kulturni smotri, pred katere smo postavljeni z ozirom na kulturno konfiguracijo v naši državi; naše stremljenje se ima usmerjati vedno z ozirom na etnotni skupni kulturni smoter; pred očmi nam mora biti notranje prerčenje — evolucija — vsega naroda v to svrhu, katere stalnost nam osigura le močna kulturna podlaga in visoka kulturna stopnja.

Globoko uverjenje v našo mladino, v njene sposobnosti in vsprejemljivost za vse etiško visoko, moralno dobro in socialno koristno; da je mladina najhitreje in napolneje sposobna otrasti raz sebe slabosti sedanje dobe in se posvetiti delu za novo življenje v splošno dobrobit; da bo volina razviti svoje sposobnosti in voljo v tej smeri k plemenitosti, nas pa do vaja do tega da vse svoje sile posvetimo tudi mi sedaj edino delu za dosego teh smotrov pri mladini, da delamo le med to mladino in s to mladino, da s to mladino uveljavimo naš kulturni program in potom te mladine uveljavimo šolo in učiteljstvo kot splošen prosveten faktor, ki ne bo služil le šolstvu, temveč tudi povzdigi izvenšolske splošne ljudske prosvete.

—k.

Izpremembe poslovnika UJU — poverjeništvo Ljubljana.*

(V smislu sklepa UJU — pov. Ljubljana, do izpreminjevalnih predlogih okrajnih učit. društev.)

(Poročevalec: Ivan Dimnik.)

§ 5. b). Pristop k poverjeništvu se javi lahko vsak čas.

* Glej Učit. Tov. z dne 18. maja t. l. štev. 20. — Izpremembe so razprto oz. debelo tiskane.

LISTEK.

JOSIP LAPAJNE:

Živa knjiga — živa beseda.

Ko sem ob Plitvičkih jezerih strmel v divje peneče se slapove in se divil nebesko-prirodni lepoti, sem mislil na naše učiteljstvo, našo šolo, naš naraščai, našo deco, našo vzgojo, naš pouk. Koliko greha nesmrtnega! Tu živa knjiga, ki rodi žive besede, živ pouk, žive sadove, tam mrtva knjiga s često mrtvimi uspehi. Ne po knjigah, tu v prelestni lepoti narave, med ljudstvom, iz naroda išči blaženega spočetja svojemu delu.

Da spoznamo istino o našem bratu sosedu, se nas je četvorica odločila, da s kolesi prepotujemo Hrvatsko Primorje. Rečeno — storjeno. V svrhu enotnosti potovanja smo si izvolili izmed sebe svojega harambašo, blagajnika, tehnika in kapelnika, vsak posameznik pa se je moral zavezati, da sodeluje v vseh področjih načelnikov.

Bilo je 1. avgusta. Po 20—30 km vožnje smo se sestali v Ljubljani pri »Novem štetu«, trije iz Črne grabna, eden iz Orintavčevega Podgorja. Z radostnimi ob-

razi so tovariši ogledovali veliko podkev ki sem jo našel spotoma, saj to je znamenje sreče in upanje, da se srečno vrnemo. Ob pol 17. uri smo se odpeljali. Kilometerski števec na mojem sprednjem kolesu se je 48krat prevrnil, ko smo se vsidrati pri ribniškem Cenetu. Prav laskava je bila pozornost Ribničanov, da so nam ob vzprejemu ganljivo pritrkavali; sicer nam je nekdo pozneje hotel zagreniti dobre vtise češ, da potrkavajo soproznaniki, toda to nas ni motilo, kajti na Gorenjskem nabijajo le ob posebnih slovesnostih. Posebnost za Ribnico se nam je zdela, da imajo več psov kakor hiš in čudili smo se da se tržani ponoči tako nemoteno zabavajo ob tuljenju basijih mrcin, ki nam navadnim zemljanom niso dovolile, da bi tudi za trenotek zatisnili oči. Naveličani ponočne zabave, smo jo ob 3/4 na 6. uri do skrajno zanemarjeni cesti odkurili proti Kočevju. Ura je kazala 8. števec pa 65 km, ko smo pričeli ubirati pot v Potokarjevo proganstvo. Cesta razrita, strma, je kmalu zgubila vozno sposobnost. Kakor smo vajeni doma smo ogovarjali ženice na polju, deklice pri delu, možake na cesti. Dočim so nam prve odgovarjale v mešanem kočevsko-nemško-slovenskem narečju, so bile druge tr-

doglavješe trdeč, da ne razumejo »slovenskih« — (ne več »bindiških«), možaki so nekaj mrmrali med zobe, otrokom pa se je zdelo smešno da bi nam odgovarjali slovensko. Večina niso vedeli kako se plše učitelji ali učiteljica kvečjemu so vedeli, da so isti Kočevjarji. Tudi na naši šoli svoje čase otroci niso poznali učiteljstva po imenih; eden je bil »ta velk«, (skrival »ta vampast«), drugi »ta mala«, tretji »ta zmršen« ena je bila »ta debela«, druga »ta mala« itd., vse, samo imena ne. Zavzel sem se, da bom odslej še skrbneje pazil na poznavanje razredov in imen Vse kočevske okoliške šole imajo še danes nemške napise »Volksschule«, pod njimi pa, kakor v zasmeh slovensko označbo z nemškimi kurendnimi črkami. Bi se li ne dalo pristnih Kočevjarjev namestiti s slovenskimi učnimi močmi? Sledovi vslijenega nemštva so segali skoro do Banjaloke, kjer smo se spominjali nekonega tovariša Potokarja, dni ki so bili, in ki naj se nikdar več ne povrnejo. Tu, v tej oddaljeni zapuščenosti, ob razdrapanem, trhljem šolskem poslopiju, sem se domislil tudi gospic tam v lepih gorenjskih ravninah, ki jim je vsaka pot do železnice predolga. Samo nekaj dni sem gor, in šola življenja bi bila utešena. Ni-

nam namena opisovati naše pokrajine, zato naj vas povedem po brzi vožnji navzdol na nekdanio hrvatsko mejo na Brodu ob Kolbi. Konečna pot je bila tako srtma, da sva se s tovarišem pomaknila na dozdevno bližnjico, ki naju je pa zavedla v še hušjo gravo. Zamaj smo ob pol 13. uri iskali no gostilnah toplega prigrizka; morali smo se zadovoljiti z zalogo našega telničnega načelnika, ki je bil že nejevoljen na svojo ortliago. Ko smo se povajljali v topli Kolbi smo ob pol 15. uri nastopili pot med brate, ki nas je pred njimi svaril brodski vostilničar, češ: boite se Hrvatov!

95 km se je za 8 km podaljšal, predno smo zopet dospeli na planoto nasprotnega brega. Molče smo rinili naša lahka vozila predse pomiljujoč ubogo živino, ki voz za vozom vlačil po strmem bregu iz brodskih žag tia gor na oddaljeno železniško progo. Števec nam je kazal 107 km, ko smo po visoki planoti privozili v Delnice, zadnio živliensko postajo pokojnega ministra Draškoviča. Dolgo mesto z malimi hišami, ne baš prav lično se nam ni zdelo primerno za kako letovišče, ko pa smo ga zapustili, nas je ognil za dolgo pot do Lokve (115 km) temen gozd bujno rastočih smrek najracional, urejen in oskrbo-